

УДК7.034(477):7.012

ПРИНЦИПИ ФОРМОУТВОРЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО

Студ. А.П. Сміян, гр. БДР-3-15

Науковий керівник доц. Т.М. Никоненко

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета наукового дослідження полягає в аналізі композиційних рішень архітектурних форм інтер'єрів та предметів дизайну українського бароко.

Завдання: 1) дослідити вплив історико-політичних, соціально-економічних факторів на формування архітектури та предметів дизайну українського бароко.

2) розглянути особливості архітектури та принципи формування елементів дизайну українського бароко.

Об'єкт дослідження – українське бароко. **Предмет дослідження** – аналіз композиції архітектурних форм інтер'єрів та предметів дизайну українського бароко.

Методи та засоби дослідження. Використано системно-структурний підхід, а також: системно-історичний, художньо-стилістичний, порівняльний аналіз, культурологічний та візуально-аналітичний методи. Засоби дослідження: друковані джерела, інтернет-ресурси.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Українське бароко вже давно є об'єктом наукового дослідження, але зацікавлення аспектами цього стилю були спрямовані переважно в матеріальну і соціальну сфери: твори періоду бароко розглядали, насамперед, як явища культури, освіти, суспільного життя, рідше вивчали зміст і форму цих творів. На сьогодні актуальним залишається аналіз композицій архітектурних форм, інтер'єрів і предметів дизайну українського бароко та використання їх елементів у сучасній архітектурі та дизайні.

Результати дослідження. Бароко виникає в Італії в кінці XVI ст. і прийшло на зміну стилю Відродження в результаті кризи гуманістичної ренесансної культури. У XVII ст. цей художній стиль поширився в більшості європейських країн. Бароко принесло в Україну культурний динамізм, прагнення досконалості. Фундаторами українського бароко були митрополит Петро Могила, Іван Мазепа, Богдан Хмельницький, Микола Василій Потоцький. Саме вони посилювали виразність бароко на українських землях і наближали його форми і технології до західноєвропейських.

Основні елементи барочного стилю – це підвищена динамічність форм, неспокійний ритм кривих ліній. Пишні, помпезні форми цього напрямку знаходять широке застосування, в першу чергу, в культовому будівництві, в архітектурі та інтер'єрі нових церков і монастирів. Задовольняючи смаки знаті, бароко підкреслювало велич, розкіш та декоративність. Фрагменти стилю стали проявлятися на всіх соціальних щаблях (і в палацах, і в хатинах). Всюди – і в меблях, і в оздобленні інтер'єрів, – ми бачимо велику кількість декору, плавні і, в той же час, динамічні форми, пластичні лінії. Основні кольори стилю бароко: колір червоного вина, колір смарагду, сапфіру, золотий колір або його відтінок. Мотивами різьблених і мозаїчних декоративних композицій служать щити, картуші, примхливо кучеряві стебла, мушлі, вінки, гірлянди, фестони, валюти. Замість дубу, меблі тепер часто виготовляється з горіха, більш придатного для різьби та полірування. Меблі особливо люблять покривати яскравими розписами і лаком, вводять в декор позолоту і інкрустацію дзеркальними пластинками. З'являється і один з найважливіших предметів меблів XVIII ст. – комод з висувними ящиками. Найбільш багатим та розкішним предметом меблів бароко є ліжка у вигляді шатра з пишних завіс і драпіровок, які майже повністю приховують дерев'яні елементи. Бароко в золотарстві (кінець XVII – середина XVIII ст.) – це пишний карбований візерунок з листя аканта, типовий для всього європейського мистецтва цієї

доби, це квіти та плоди, часто сплетені в гірлянди та букети. У бароковому декорі українські золотарі використовували мотиви місцевої флори: квіти волошок, гвоздики, барвінку, плоди малини, шипшини, виноградну лозу з соковитими гронами. Вишуканими карбованими орнаментами відзначаються роботи видатних київських майстрів І. Равича, І. Білецького, М. Наруновича, В. Мощенка, М. Лазаревича [2]. З кінця XVII до першої половини XIX ст. основний центр виробництва емалей було зосереджено в Києво-Печерській лаврі. Добу самоусвідомлення українців XVII ст. і українського бароко репрезентують золоті і срібні оклади Євангелія.

Родзинкою українського бароко є пляшки-штофи. Вони притаманні лише культурі українського бароко. Розквіт художнього скла на Україні припадає на кінець XVII і XVIII століття, що було викликано великим попитом на скляну продукцію. На відміну від Росії та Західної Європи, де типовою бароковою формою скляного посуду були бокал і кубок, в Україні – пляшка-штоф. Штофи оздоблювали емалевим або олійним розписом, а також декорували техніками, що набули якісно нового значення в часи бароко – гравірування та гранування. В композиційних схемах декорування штофів домінував складний за формою рослинний орнамент. Головним елементом виступала квітуча гілка. Велику групу українського скляного посуду XVIII ст. складає фігурний посуд для зберігання рідини. В Україні скляний фігурний посуд мав вигляд баранів, кабанів, коней, качок, але найбільш поширеними та найбільш улюбленими були пляшки-ведмеді. Стародавній вислів "бороти ведмедя", означав наливати з пляшки у формі ведмедя [1].

Провідне місце у культурному житті тодішнього суспільства посідав жанр портрета. Художня мова відтворення портретного образу своєрідно використовувала європейські барокові ідеї та національні традиції. Значною мірою? через портрети сотників і полковників, видатних політичних і культурних діячів епохи козацької автономії ми маємо уявлення про військових і політичних діячів України тих часів.

«Галицьким Мікеланджело» називають сучасники Іоана Пінзеля. Культурна спадщина митця доби Пізнього бароко Іоана Пінзеля занесена до надбання ЮНЕСКО. Для творів майстра характерна велика емоційність та динаміка, надання створеним формам життєвих рис.

а

б

Рисунок - Предмети дизайну українського бароко:
а – зразок пляшок – штофів; б – зразок золотарства

Висновки. Бароко мало синтетичний характер. Це був універсальний стиль, особливості якого закономірно і глибоко виявилися в багатьох ланках духовного життя суспільства. Українське бароко розвивалось під впливом норм естетики, з одного боку — європейського бароко, з другого — козацької та народної традицій. Разом з тим, воно є ланкою в розвитку загальноєвропейської культури.

Ключові слова. Українське бароко, стиль, дизайн, скульптура, золотарство, пляшка – штоф.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуцький Ю.П. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький. – К. : Знання, 2014. – 680 с.
2. Чешко В.М. Особливості дослідження та поцінування пам'яток монументального мистецтва / В.М. Чешко. – К. : 2005. – 225 с.